

Aktuali teismų praktika viešųjų pirkimų ginčų bylose: ko ji mus moko ir ko galime tikėtis ateityje?

Karolis Šimanskis

2024-05-30

TURINYS

- Tiekėjo pasiūlymo informacijos pripažinimas kaip melagingos
- Viešojo pirkimo sąlygų taikymas ir jų teisėtumo ginčijimas
- Viešųjų pirkimų sutarčių keitimas

I. TIEKĒJO PASIŪLYMO INFORMACIJOS PRIPAŽINIMAS KAIP MELAGINGOS

VPĮ 46 str. 4 d. 4 p. taikymo prielaidos

LAT e3K-3-134-378/2024 (Lapt e2A-187-934/2024):

vidutinės metinės pajamos iš veiklos, susijusios su atliekamu pirkimu

- dvejopas tikslas ir įrodinėjimas (pajamų gavimas v. savarankiškas darbų atlikimas)
- tai, kad PO kartu iškelia savarankišką profesinio pajėgumo reikalavimą, nedaro įtakos tokio kompleksinio reikalavimo aiškinimui ir taikymui
- nėra teisiškai reikšmingas pirkimo objekto pobūdis (paslaugos ar darbai)

Melagingos informacijos samprata (I)

LAT e3K-3-65-381/2024: objektyvusis kriterijus

- platesnis požiūris nei pateiktas kituose teisės aktuose;
- svarbiausia – objektyvi neatitiktis tikrovei, tačiau
- informacijos pripažinimui kaip melaginga teisiškai nereikšminga, ar tiekėjas faktiškai atitinka atrankos kriterijus;
- perteklinės (viršijančios minimalų reikalavimą) informacijos pateikimas „nelengva“ tiekėjo padėties, o daro ją rizikingesne
- informacija nėra melaginga dėl papildomo teisinio vertinimo

Melagingos informacijos samprata (II)

LAT e3K-3-65-381/2024: subjektyvusis kriterijus

- tiekėjas suvokia ar turi suvokti, kad informacija neatitinka realybės ir turi tikslą suklaidinti;
- tyčia nebūtina, pakanka didelio nerūpestingumo, tačiau kartu turi būti nustatytas sąmoningas siekis suklaidinti PO;
- leistinas" suklydimas, kai tiekėjas įdėjo visas įmanomas pastangas išvengiant suklaidinimo arba jo paties veiksmus lėmė pagrįstas įsitikinimas aiškinant pirkimo sąlygas.

PO ir teismų kompetencijos pasidalijimas

LAT e3K-3-65-381/2024 (a contrario Lapt e2A-218-933/2024) :

- VPĮ 46 str. 8 d. – proporcingumo principo taikymas (ypač svarbus dėl trečiųjų asmenų)
- Vien suklaidinimas nelemia pareigos pašalinti tiekėjo, būtinas konkretus individualios tiekėjo situacijos vertinimas
- Dėl tiekėja ir PO saistančių pasitikėjimo santykių būtent pastaroji atsakinga už tiekėjo elgesio vertinimą (teismai tik patikrina procedūrinius aspektus)
- Tiekėjo elgesio vertinimas rac. lėšų panaudojimo tikslo pagrindu

Tiekėjų galimybė apsivalyti

LAT e3K-3-65-381/2024:

- VPĮ 46 str. 10 d. : įstatyme nenustatyta, kokiu momentu (ginčo pirkime ar tik kituose galima apsivalyti) tiekėjas galėtų apsivalyti;
- LAT: apsivalymas tik kitame pirkime. Ar šis aiškinimas dera su ESTT praktika?
- Tiekėjų pašalinimo pagrindų taikymo tikslai

Teismų praktikos tendencijos (I)

LAT e3K-3-65-381/2024:

Ne savo jėgomis atliktų darbų ar su statyba susijusių paslaugų deklaravimas iš esmės laikytinas melaginga informacija (kiek nagrinėta situacija yra specifinė?) (Lapt e2A-187-934/2024; e2A-218-933/2024)

„skiedikliai“

- Papildomo teisinio vertinimo kriterijus (e2A-166-934/2024)
- (ne)sąmoningas/ (ne)sąžiningas suklaidinimas (LAT e3K-134-378/2024; Lapt e2A-142-934/2024; e2A-166-934/2024; e2A-235-934/2024)

Teismų praktikos tendencijos (II)

LAT e3K-3-110-469/2024:

- VPĮ 46 str. 4 d. 4 p. v. 5 p.?
- Ar suklaidinti galima tik dėl kito ar ir dėl savęs?
- VPĮ ir Direktyvos 2014/24 reguliavimas.

II. VIEŠOJO PIRKIMO SĄLYGŲ TAIKYMAS IR JŲ TEISĖTUMO GINČIJIMAS

Pareiga sukurti kuo didesnę konkurenciją

LAT e3K-3-337-916/2023:

- Konkurencija tarp platintojų ir tarp gamintojų (tiekėjo sąvoka)
- Kai PO turimai įrangai tinka tik konkrečios prekės, PO privalo sudaryti sąlygas dalyvauti ir kitiems tiekėjams, įskaitant leidimą siūlyti įrangą panaudos būdu
- Tikimybė, kad naujos priemonės suponuos senos įrangos atsisakymą, nepakankama riboti konkurenciją
- PO poreikius paprastai gali patenkinti įvairios priemonės

Pareiga sukurti kuo didesnę konkurenciją

Lapt e2A-277-370/2024:

- tiekėjų teisinio suinteresuotumo standartas taikomas ir ginčijant neaiškias pirkimo sąlygas bei ENVK;
- būtina konkrečiai įrodyti savo subjektinių teisių suvaržymą;
- pasiūlymo pateikimu ieškovas neįrodo savo teisių pažeidimo;
- PO poreikių kvestionavimas nepakankamas tiekėjo suinteresuotumui pagrįsti

„Protingas“ pirkimo sąlygų aiškinimas

- **Lapt e2A-269-933/2024:** ENVK aiškinimas ir taikymas negali lemti situacijos, kai objektyviai neįmanoma gauti maksimalaus balų skaičiaus
- **Lapt e2A-758-933/2023:** kai iškeliami atskiri TS reikalavimai, jie turi būti išpildomi ne atskirai, o bendrai visų šių reikalavimų apraiškų atveju (autobokštų keliamoji galia ir kėlimo aukštis)
- **Lapt e2A-105-553/2024:** ginkluota apsauga reiškia ir šaunamojo ginklo naudojimą, juolab tai nurodyta pirkimo sąlygose, nepriklausomai nuo to, kad neapibrėžta ginklo sąvoka ir aprūpinimas ginklu „esant poreikiui“.

III. VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ SUTARČIŲ KEITIMAS

Teisinis režimas

LAT e3K-3-325-916/2023// e3K-3-349-469/2023:

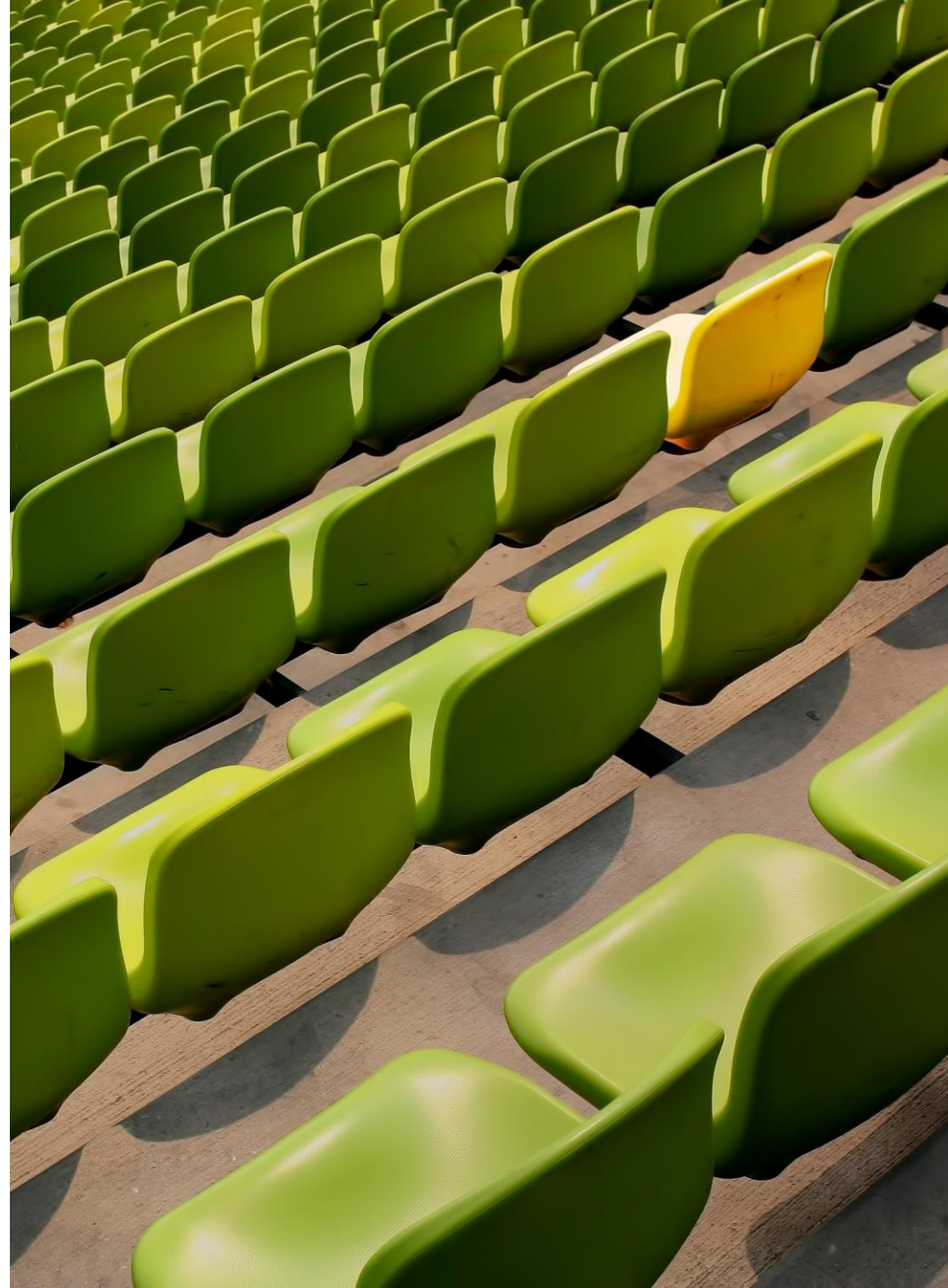
- VPJ – lex specialis
- Reikalavimams keisti VPS taikomas ne CK, o VPJ, kurio nuostatos šioje srityje išsamios
- VPJ 8g str. įtvirtinti keitimo atvejai – savarankiški teisiniai ir faktiniai pagrindai, šalis turi pati remtis konkrečiu pagrindu ir jį įrodinėti, o ne viltis, kad tai už ją padarys teismas (kiek plačiai gali būti taikoma ši taisyklė?)

Kainodara/indeksacija (VPJ 89 str. 1 d. 1 p.)

LAT e3K-3-245-916/2023:

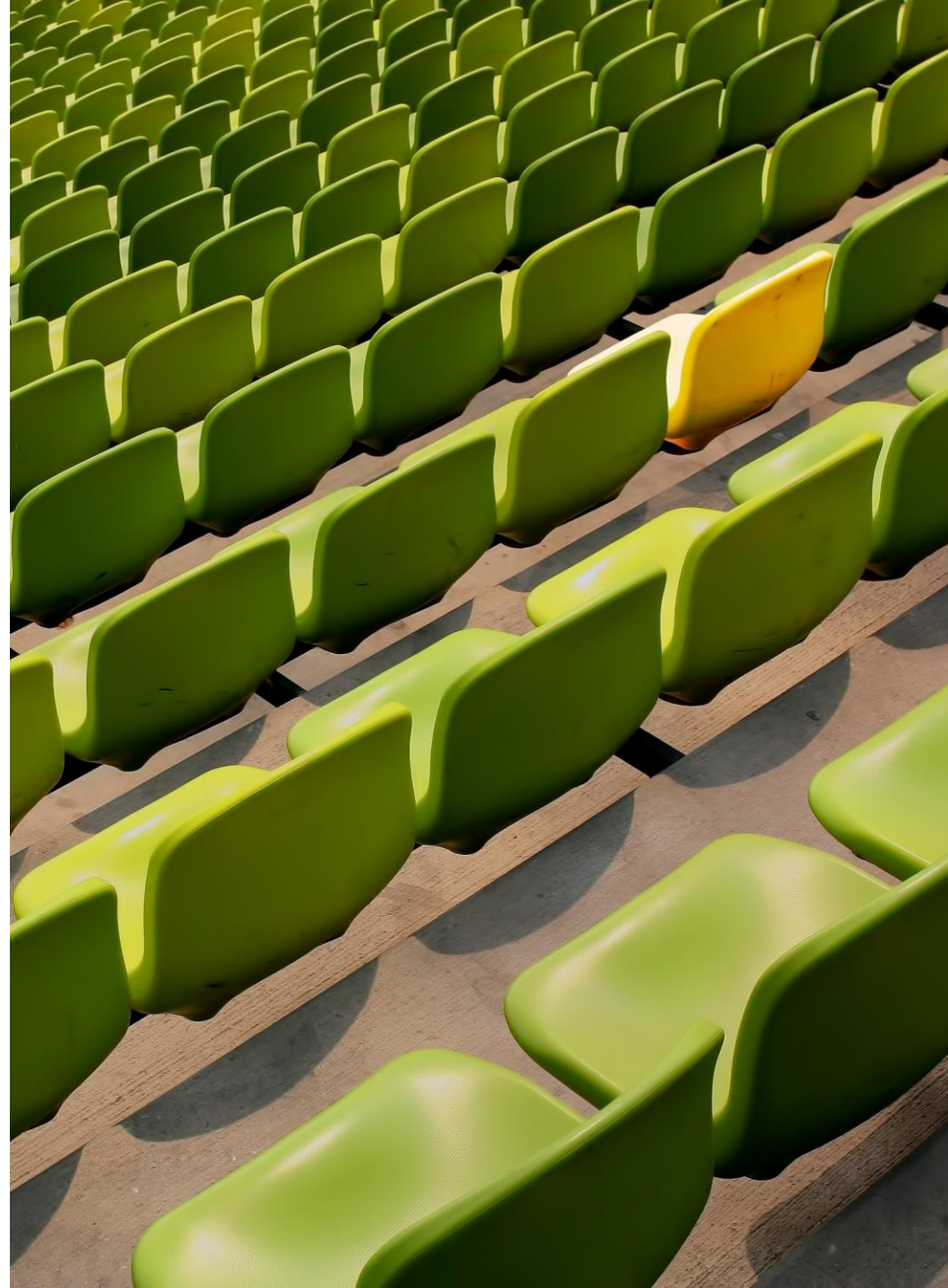
- VPS keitimas pagal iš nustatytas taisykles patenka j VPJ 89 str. 1 d. 1 p. reguliavimo sritj (keitimas v. vykdymas)
- VPS keitimo peržiūros kainodaros taisyklė turi būti labai aiškiai ir siaurinamai apibrėžta (baigtinis sąrašas); priešingu atveju ja negalima remtis
- Jei kainodaros taisyklė neaiški, ar galima keisti fiksuotos kainos VPS ?
- VPJ 89 str. 1 d. 1 p. taikymas ir šalių lygiateisiškumas

Indeksacija v. nenumatytos aplinkybės (I)

LAT e3K-3-325-916/2023// e3K-3-349-469/2023:

- tai, kad indeksacija turėtų kuo arčiau sietis su pirkimo objektu, nereiškia, kad šalys negali susitarti dėl abstraktesnės formuluotės (statiniai v. negyvenamieji statiniai)
- ribojimas keisti iš anksto sutartą indeksacijos formulę
- jei indeksacija nesureguliuoja šalių ekonominės pusiausvyros, galima inicijuoti VPS keitimą pagal VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. neatliktų darbų daliai

Indeksacija v. nenumatytos aplinkybės (II)

Lapt e2A-110-933/2024// e2A-112-910/2024//Lapt e2A-189-467/2024

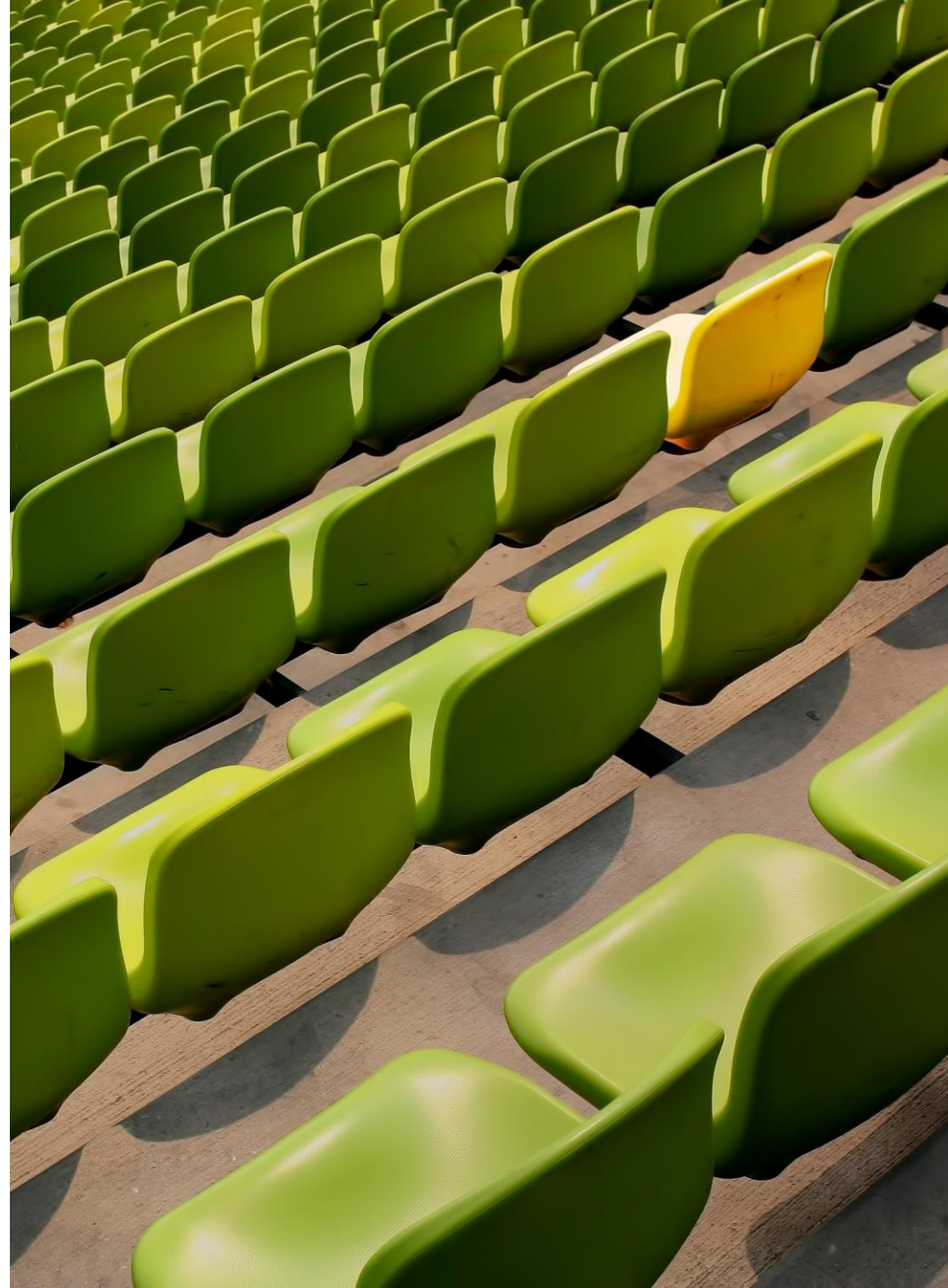
- viena iš [jurisprudencinių] sąlygų, ar kainos pakeitimo dydis „objektyviai“ pagrįstas reiškia, kad tiekėjui nebepakanka remtis universaliais statistikos duomenimis, o būtina konkrečiai parodyti, ar ir kaip padidėjo atitinkamų medžiagų kainos.
- statistinė info taikytina tik VPĮ 89 str. 1 d. 1 p. kontekste
- statybos sąnaudų pokytį lemia ne vien medžiagų kainos pokytis, o ir kiti parametrai, nesusiję su karo aplinkybe

Indeksacija v. nenumatytos aplinkybės (III)

Lapt e2A-189-467/2024:

- Sistela duomenys tinkami taikant VPĮ 89 str. 1 d. 3 p., ypač, kai kita šalis nepateikia priešingų argumentų
- minimali riba, nuo kurios keičiama sutarties kaina, aktuali tik VPĮ 89 str. 1 d. 1 p. taikymui

Tiekėjo rūpestingumas apsirūpinant reikiamomis medžiagomis (I)

Lapt e2A-112-910/2024:

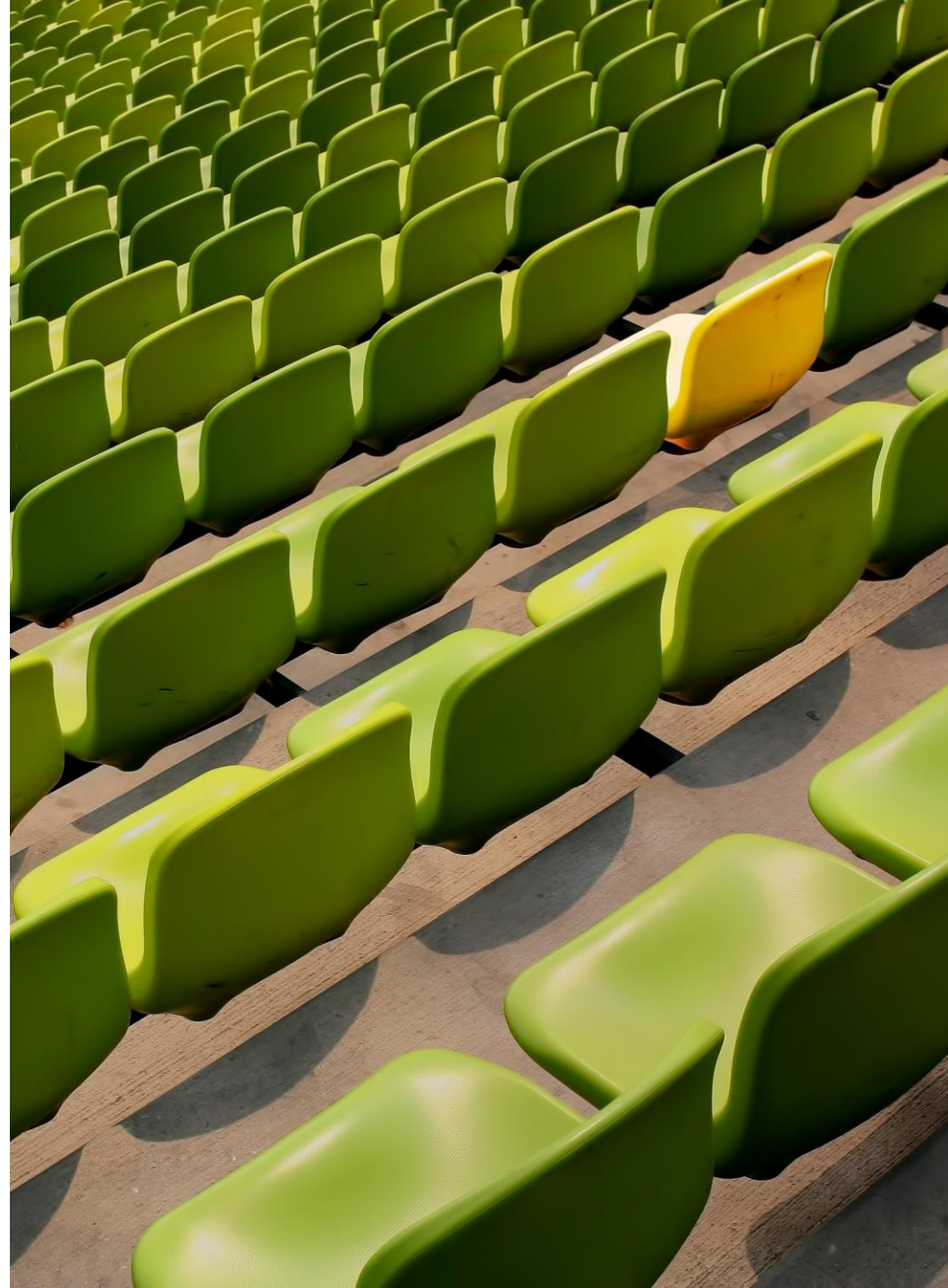
šalių sudarytos sutarties vykdymas jau buvo gerokai pažengęs, todėl yra pagrįsta manyti, jog ieškovė, būdama viešojo pirkimo būdu sudarytos sutarties vykdytoja, žinodama sutartyje nustatytų darbų atlikimo terminų laikymosi svarbą, jau iki karo pradžios buvo nusipirkusi reikalingų sutarčiai įvykdyti medžiagų arba sudariusi įpareigojančias sutartis dėl medžiagų įsigijimo už rinkos kainas, buvusias iki 2022 m. balandžio mėn., nuo kurio prašo pakeisti sutarties kainą.

Tiekėjo rūpestingumas apsirūpinant reikiamomis medžiagomis (II)

Lapt e2A-189-467/2024:

- tiekėjas neprivalėjo iš anksto, iki nenumatytų aplinkybių atsiradimo įsigyti Sutarčiai reikalingas medžiagas;
- tokia tiekėjo pareiga gali būti kildinama tik iš sutarties;
- tiekėjas turi diskreciją savarankiškai organizuoti savo darbą
- vertimas apsirūpinti medžiagomis gali būti nuostolingas tiekėjui

Nenumatytos aplinkybės ir šalies(-ių) atsakomybė už vėlavimą

Lapt e2A-189-467/2024:

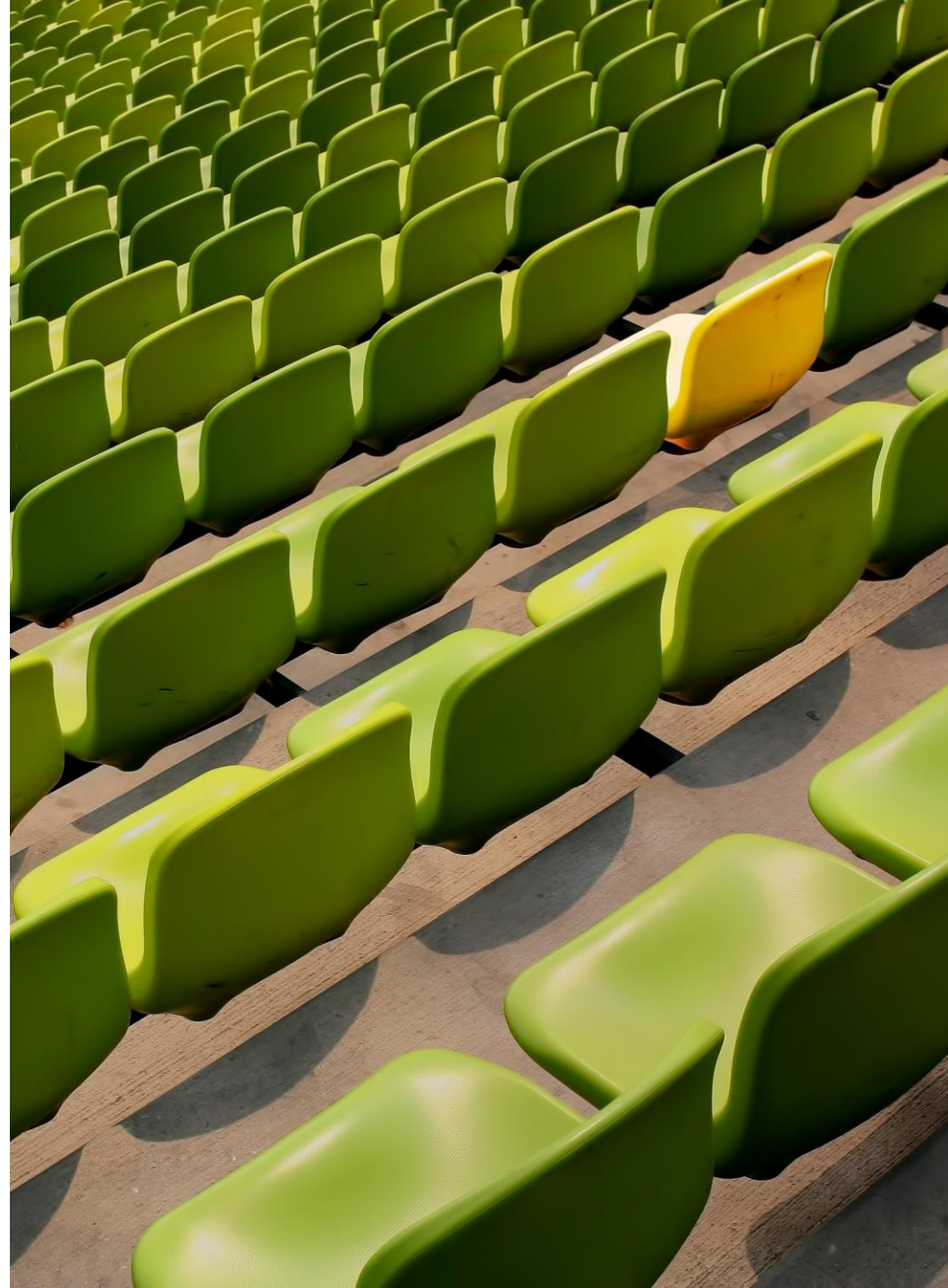
Abi Sutarties šalys yra atsakingos už tai, jog darbai nebuvo baigti iki Sutartyje nurodyto termino (sprendimo 29 punktas). Sprendžiant dėl Sutarties kainos pakeitimo apimties VPJ 89 straipsnio 1 dalies 3 punktu šalių atsakomybė už vėlavimą atlikti pagal Sutartį numatytus darbus būtų svarbi nustacius vienos iš Sutarties šalių atsakomybę.

Nenumatytos v. susikurtos aplinkybės

Lapt e2A-247-464/2024:

- susitarimas dėl papildomų darbų iš esmės nekeičia nuostatų dėl rizikos paskirstymo, nebent jose būtų nurodyta kitaip;
- COVID19 argumentas, kai sutartis sudaryta 1 metus vykstant pandemijai, nevalidus;
- dėl karo veiksmų padidėjusios žaliavų kainos nelemia paslaugų kainų padidėjimo
- užmokesčio augimas savaime nesuponuoja kainos keitimo

Ačiū!

Ellex[®] Raidla

Roosikrantsi 2,
EE-10119 Tallinn, Estonia
+372 6407170
+372 6407171
contact@ellex.ee

Ellex[®] Klavins

K.Valdemara 62,
LV-1013 Riga, Latvia
+371 67814848
+371 67814849
contact@ellex.lv

Ellex[®] Valiunas

Jogailos g. 9,
LT-01116 Vilnius, Lithuania
+370 52681888
+370 52125591
contact@ellex.lt